



27.11.2015

Toimintasuunnitelma: turvapaikkahakemusten kasvun vaikutukset kotoutumista tukeviin palveluihin

I TAUSTA

1 Turvapaikanhaun tilanne Suomessa

Vuoden 2015 alusta Suomeen on saapunut ennätysmäärä kansainvälistä suojelua hakevia, yli 24 000 henkilöä lokakuun loppuun mennessä. Hakijoita on saapunut etenkin Irakista (noin 70 % hakijoista), Somaliasta, Afganistanista, Albaniasta ja Syyriasta. Maahanmuuttoviraston mukaan pääasiallinen hakija-profiili on yksin saapuvat nuoret miehet, mutta joukossa myös perheitä noin 1500 yksin tullutta alaikäistä, joista valtaosa on 16–17-vuotiaita.

Tämän hetken ennusteen mukaan hakijoita odotetaan saapuvan noin 30 000 tänä vuonna. Oletettavasti noin 35–40 % saa oleskeluluvan kansainvälisen suojelun perusteella ja muuttaa kuntaan. Hakijamäärän kehityksestä ja päätösten sisällöstä riippuen kuntapaikkaa tarvitsee siten noin 12 000 – 15 000 henkilöä. Maahanmuuttovirasto on ilmoittanut nykyisen turvapaikkahakemusten odotettavissa olevan käsittelyajan olevan noin 6-9 kk. Näin ollen kuntapaikkojen ja kotoutumispalveluiden tarpeen kasvu ajoittuu vuodenvaihteeseen 2015 – 2016 ja siitä eteenpäin.

2 Kasvavan turvapaikanhaun yhteiskunnalliset vaikutukset

Turvapaikanhakijoiden määrän nopea kasvu on uusi ilmiö Suomessa. Viime vuosina turvapaikkaa on hakenut noin 2000 - 5000 henkilöä/vuosi, poikkeuksena vuosi 2009 jolloin hakijoita oli noin 6 000. Vuosittain Suomeen on asettunut 3000 - 4000 henkilöä kansainvälisen suojelun perusteella, pääosin turvapaikkamenettelyn kautta, mutta myös pakolaishiinissä (750 - 1000 henkilöä). Vuodesta 1992 eteenpäin, jolloin ensimmäisiä pakolaisia alkoi saapua Suomeen, on kuntiin asettunut yhteensä vajaat 50 000 pakolaista noin 170 kuntaan. Vuonna 2014 runsaat 70 kuntaa otti vastaan pakolaisia, osa vain 10 - 20 henkeä, osa satoja. Kaikki maahanmuutto mukaan lukien (työ-, opiskelu- ja perhesidoperusteinen muutto) nettomaahanmuutto Suomeen on ollut noin 17 000 henkilöä/vuosi.

Nyt käsillä oleva tilanne tarkoittaa kansainvälistä suojelua saavien määrän nelin- tai viisinkertaista kasvua, ja myös kokonaisuudessaan merkittävää kasvua. Valtaosa turvapaikanhakijoista, yli 80 %, on 18–64 –vuotiaita työkäisiä, suurelta osin koulutusta omaavia nuoria miehiä. Tämä merkitsee mahdollisuutta hyödyntää kasvanutta maahanmuuttoa Suomen huoltosuhteen heikkenemiseen sekä työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmiin vastaamisessa, edellyttäen että tulijat pääsevät työmarkkinoille. Samalla kasvavat maahanmuuttajamäärät asettavat palvelujärjestelmän toimivuuden ja resurssit uudenasteiselle koetukselle. Palveluja tullaan tarvitsemaan etenkin suurissa kaupungeissa ja kasvukeskuksissa, jonne maahanmuuttajia yleensä hakeutuu.

Jotta kasvavan maahanmuuttajaväestön osaaminen saadaan hyödyttämään Suomea ja maahanmuuttajia itseään, on resurssien merkittävään lisästarpeeseen varautumisen ohella asemoitava viranomaispalvelut vastaamaan kasvaneeseen palvelutarpeeseen - tarvittaessa palvelumallien keventämisen, kokeilujen ja uusien avausten kautta. Tavoitteena on mahdollisimman monen maahanmuuttajan nopea työllistyminen, mutta samalla on varauduttava siihen että usean kohdalla tie työmarkkinoille voi olla pitkä. TE-palveluilta edellytetään sekä uusia nopeaan työllistymiseen tähtäviä malleja että pitkäjänteisiä toimenpiteitä ja sujuvaa polutusta eri palveluiden välillä niiden kohdalla, joilla nopea työllistyminen ei toteudu. Myös maahanmuuttotyötä TE- toimistoissa ja kunnissa tekevien osaamisen kehittäminen ja tukeminen korostuu.

Maahanmuuttajien paremmalla työllistymisellä on merkittäviä kerrannaisvaikutuksia: työelämän monimuotoistuminen laajentaa Suomen innovaatio-, luovuus- ja osaamis pohjaa, tukee kansainvälisten investointien ja osaajien saamista Suomeen sekä yritysten ja oppilaitosten kansainvälistymistä ja vientiä ja siten uusien työpaikkojen syntymistä. Uudessa tilanteessa on tärkeää sovittaa yhteen työllisyys- ja kotouttamispolitiikka elinkeino- ja innovaatiopolitiikan, koulutuspolitiikan sekä kehitysyhteistyön kanssa, jotta työmarkkinoille siirtymisessä ja osaamisen monipuolisessa käytössä voidaan hyödyntää myös näiden politiikan lohkojen keinoja.

Järjestöillä sekä eri viranomaistoimijoilla on merkittävä rooli kotoutumisen tukemisessa ja työelämäyhteyksien rakentamisessa. Usean tuhannen henkilön lisäys työmarkkinoille edellyttää vahvaa yhteistyötä ja kumppanuutta etenkin elinkeinoelämän ja yrittäjäjärjestöjen ja muiden toimijoiden kuten keskuskauppakamarin ja maahanmuuttajien omien järjestöjen kanssa. Lisäksi kotoutumisen alkuvaiheen tuessa kansalaisyhteiskunnan ja järjestöjen merkitys on suuri.

3 Kotoutumista tukevat palvelut ja eri viranomaisten tehtävät

Kotoutumislain (Laki Kotoutumisen edistämisestä 30.12.2010/1386) mukaan kotoutumista edistäviä toimenpiteitä ja palveluja järjestetään paikallistasolla osana kunnallisia peruspalveluja ja työ- ja elinkeinohallinnon palveluja sekä muina kotoutumista edistävinä toimenpiteinä (KotoL 6 §). Aluehallinnon tasolla ELY-keskuksilla on kotoutumislain ohjauksen ja toimeenpanon tuen vastuu, sekä oman toimialansa puitteissa aluehallintovirastolla. Valtioneuvoston tasolla työ- ja elinkeinoministeriöllä on vastuu kotouttamispolitiikan kehittämisestä ja ohjauksesta. Eri viranomaisten tehtävät on kuvattu tarkemmin liitteessä 1.

II TOIMINTASUUNNITELMA

Alla esitetään poikkihallinnollinen eri viranomaisten tehtävät huomioiva toimintasuunnitelma kasvavan turvapaikanhaun vaikutuksiin varautumiseksi kotoutumispalveluissa sekä maahanmuuttajien nopean työmarkkinoille siirtymisen edistämiseksi. Eri toimenpiteille on määritelty vastuu- ja osallistujatahot, niin että luettelon ensimmäiseksi on kirjattu vastuutaho, ja tämän lisäksi kunkin toimenpiteen kannalta keskeiset muut tahot. Kuntien osalta tehtävät suunnitelmassa ovat kotoutumislain mukaisia, mutta kasvavan maahanmuuttajamäärän johdosta myös palvelujen tarve kasvaa.

Suunnitelmaan ei ole tässä vaiheessa määritelty resurssivaikutuksia valtion- tai kuntataloudelle, vaan tältä osin palataan talousarvioprosessin yhteydessä.

Toimintasuunnitelma nivotaan valtion kotouttamisohjelman 2016–2019 ja siihen liittyvän kotouttamisen kumppanuusohjelman valmisteluun.

Suunnitelman sisältö

1 Kotouttamisen viranomaisrakenne

2 Turvapaikanhakijoiden vastaanottovaiheen sekä vastaanottokeskuksessa kuntaan muuttoa odottavien palvelut

3 Kuntaan muuton ja kuntakorvausjärjestelmän toimenpiteet

4 Kotouttamisprosessin kehittäminen

5 Kuntien muut toimenpiteet

6 Asumisperusteinen sosiaaliturva/kotoutumistuki

7 Alaikäisten yksin tulleiden erityistoimenpiteet

8 Viranomais- ja järjestötoiminnan sekä muiden kumppanuuksien yhteensovittaminen toimenpiteet

9 Viestinnän toimenpiteet

10 Toimintasuunnitelman valmistelun aikataulu

1 Kotouttamisen viranomaisrakenne

Kotoutuslain 36 §:n mukaan kotouttamista koskevien toimenpiteiden yhteensovittamiseksi työ- ja elinkeinoministeriön apuna toimii kotouttamisen kannalta keskeisten ministeriöiden edustajista muodostettu yhteistyöelin.

Lain tarkoittaman yhteistyöelimenä toimii työ- ja elinkeinoministeriön asettama Kotouttamisen yhteistyöryhmä (KYHRY), jossa ovat edustettuna maahanmuuton ja kotouttamisen sektoriministeriöt.

Toimenpide 1

KYHRY koordinoi toimintasuunnitelman valmistelua ja täytäntöönpanoa. Eri asiakokonaisuuksia valmistellaan tarpeen mukaan poikkihallinnollisissa valmisteluryhmissä. KYHRYlle nimetään toimenpanoa valmisteleva ja seuraava koordinaattori, jota avustaa KYHRYn yhdyshenkilöverkosto.

Vastuutaho/Osallistujatahot: **TEM**, SM, OKM, STM, VM, OM, MMM.

Kotouttamisen ohjauksesta ja toimeenpanosta aluetasolla vastaavat edellä ELY-keskukset ja aluehallintovirastot. Paikallistasolla vastuu palveluista on kunnilla ja TE-toimistoilla. Maahanmuuttovirasto vastaa vastaanottokeskusten perustamisesta ja toiminnan ohjauksesta.

Toimenpide 2

Alueellinen seuranta: ELY- keskusten maahanmuuttopäälliköt ja -yhdyshenkilöt arvioivat kuntaan muuton ja kotouttamistoimien tilannetta alueellaan ja hyödyntävät olemassa olevia laajamittaisen maahantulon rakenteita, joita tarpeen mukaan täydennetään.

Vastuutaho/Osallistujatahot: **ELY**, Migri, vastaanottokeskukset, kunnat, TE-toimistot. Eriksien määriteltävät osallistujat/kumppanuudet tarpeen mukaan.

Toimenpide 3

Valtakunnallinen seuranta: KYHRY hyödyntää valtakunnallisen vastaanottokeskus- ja laajamittaisen maahantulon tilannekuvan ylläpitoa ja seurantaa sekä kuntapaikka-

tilannekuvan seurantaan kuntaan muuton ja kotouttamistoimenpiteiden sujuvuuden varmistamiseksi valtakunnallisesti.

Vastuutaho/Osallistujatahot: **TEM, SM, OKM, YM, STM, ELY, MIGRI, KEHA 2016**

2 Turvapaikanhakijoiden vastaanottovaiheen sekä vastaanottokeskuksessa kuntaan muuttoa odottavien toimenpiteet

Pääosa turvapaikkaa hakevista asuu hakemuksensa käsittelyn ajan vastaanottokeskuksissa. Hakijat saavat vastaanottopalveluja, joihin kuuluvat majoitus, vastaanotto- tai käyttöraha sekä välttämättömät sosiaali- ja terveydenhuoltopalvelut. Hakijoille järjestetään myös suomen tai ruotsin kielen opetusta sekä työ-, opinto- ja harrastustoiminta. Hakemuksen käsittelyvaihetta voidaan käyttää nykyistä tehokkaammin tukemaan kotoutumisen alkuvaihetta. Lisäksi on ennakoitavissa, että osan myönteisen päätösten saavien osalta kuntiin muutto pitkittyy sopivan asunnon puuttuessa, jolloin myös tätä odotusaikaa voidaan käyttää kotoutumisen tukemiseen. On myös tarpeen saada yleiskuva hakijoiden työkokemuksesta ja osaamisprofiiliista.

Toimenpide 4

Ennen oleskelulupaa:

- *kartoitetaan turvapaikanhakijoiden kokemus- ja osaamisprofiili vastaanottokeskuksiin suunnatulla kyselyllä*
- *Kehitetään sähköinen itsearviointilomake /CV turvapaikanhakijoille vastaanottokeskusaikana tapahtuvan työnteon edistämiseksi.*

Oleskeluluvan jälkeen:

- *Nopeutetaan kotoutumisprosessia vahvistamalla neuvontapalveluja sekä käynnistämällä alkukartoitus, johon sisältyy mm. osaamiskartoitus, välittömästi oleskeluluvan saamisen jälkeen, jo vastaanottokeskuksessa*
- *Hyödynnetään alkukartoitusta oleskeluluvan saaneiden kuntiin ohjaamisessa alueille, joilla on tarjolla osaamista vastaavaa koulutusta, työtä ja asuntoja. Edellyttää alueellisen koulutus-, työllisyys- ja asuntotilannekuvan ylläpitoa ja linkittämistä kuntiin ohjaamiseen (ammattibarometrin ja alueellisten tilannekuvien hyödyntäminen), vrt toimenpiteet 7 ja 10.*

Vastuutaho/Osallistujatahot: **TEM, SM, OKM, YM**

Toimenpide 5

Selvitetään mahdollisuus muuttaa turvapaikanhakijoiden työnteke-oikeutta koskevaa lainsäädäntöä työnteon sujuvammaksi mahdollistamiseksi jo vastaanottokeskusvaiheessa, jotta oleskeluluvan saaneiden siirtymää työmarkkinoille saadaan lyhennettyä.

Vastuutaho/Osallistujatahot: **SM, TEM**

3 Kuntaan muuton ja kuntakorvausjärjestelmän toimenpiteet

Turvapaikkamenettelyssä kansainvälistä suojelua saaneet, samoin kuin kiintiömenettelyn kautta Suomeen saapuvat, kuuluvat sopimusperusteisen kuntaan osoittamismenettelyn piiriin, josta säädetään kotoutumislain 5 luvussa. Kotoutumislain 41 §:n mukaan kunta voi tehdä ELY- keskuksen kanssa sopimuksen kansainvälistä suojelua saavien henkilöiden kuntaan osoittamisesta ja kotoutumisen edistämisestä. Lain 43 §:n mukaan ELY- keskus osoittaa kansainvälistä suojelua saaneen henkilön kuntaan, jonka kanssa sopimus on tehty. Sopimusten tekeminen on kunnille vapaaehtoista, mutta sopimuksen ja kunnan kotouttamisohjelman laatiminen ovat kuitenkin valtion maksamien kuntakorvausten edellytyksenä (KotoL 44§).

Tämän hetken arvioiden mukaan kuntapaikkatarve turvapaikkamenettelyssä myönteisen päätöksen saaneille on 10 000 - 15 000. Lisäksi kuntapaikkaa tarvitaan noin 800:lle kiintiömenettelyn kautta saapuvalla sekä EU:n taakanjakomallin kautta saapuvilla. ELY- keskuksilla on tällä hetkellä voimassaoleva sopimus noin 70 kunnan kanssa noin 1 000 kuntapaikasta. Sopimusperusteisen kuntaan muuton kautta on viime vuosina sijoitettu noin 1 000 – 1 300 henkilöä vuosittain ja jo ennen nyt alkanutta hakijamäärien kasvua sopimusperusteisia kuntapaikkoja on ollut liian vähän käytettävissä. Tämän vuoksi vastaanotto-keskukset ovat alkaneet avustaa myönteisen oleskeluluvan saaneita muuttamaan omaehtoisesti paikkakunnille, joista asuinpaikka on keskuksen avustamana löytynyt. Omaehtoisen muuton ohella osa myönteisen päätöksen saaneista muuttaa itsenäisesti kuntaan ilman vastaanottokeskuksen tukea. Näistä ns. vastaanottokeskusmuuton muodoista on tullut pääasiallinen kuntaan muuton väylä muiden kuin kiintiöpakolaisten ja haavoittuvien ryhmien osalta. Suurin osa vastaanottokeskusmuutosta suuntautuu pääkaupunkiseudulle ja muihin kasvukeskuksiin. Ilman huoltajaa tulleiden alaikäisten ja muiden haavoittuvassa asemassa olevien kohdalla kuntaan muutto tapahtuu edelleen ELY- keskuksen kuntaan osoituksen kautta, ja tämän tulee olla toimintatapa myös kuntapaikan tarvitsijoiden määrän kasvaessa.

On tarpeen kehittää prosesseja vastaanottokeskuksesta kuntaan muuton osalta niin itsenäisen ja omaehtoisen muuton kuin ELY-keskuksen kuntaan osoittamisen osalta, niin että muuttovaiheessa voidaan paremmin huomioida kansainvälistä suojelua saavan henkilön osaaminen ja kokonaistilanne, antaa ohjausta ja opastusta, ja ennakoida palvelutarpeita mm. koulutuksen osalta.

Toimenpide 6

Vakiinnutetaan SM/MIGRI - TEM/ELY - Kunnat säännöllinen yhteistyö sisäministeriön ja Maahanmuuttoviraston, työ- ja elinkeinoministeriön ja ELY-keskusten, sekä kuntien säännöllinen yhteistyö kuntaan muuton toimenpiteiden ja toimintatapojen koordinoimiseksi.

Vastuutaho/Osallistujatahot: **TEM**, SM, Migri, ELY, kunnat

Toimenpide 7

Edellä toimenpiteen 4 mukaisesti toteutettuja alkukartoituksia hyödynnetään myönteisen päätöksen jälkeisessä kuntaan muuton ohjaamisessa, alueellinen koulutus-, työ- ja asuntotarjonta huomioiden. Päivitetään ELY- keskusten kuntapaikkojen alueelliset tulostavoitteet perustuen nykyisten tulostavoitteiden jakotapaan sekä arvioituihin alueellisiin työllistymis- ja koulutusmahdollisuuksiin sekä asuntotilanteeseen.

Vastuutaho/Osallistujatahot: **TEM**, OKM, YM, ELY, OKM

Toimenpide 8

Tuetaan ELY- keskuksia sopimusperusteisten kuntapaikkojen hankkimisessa

- tuottamalla ajantasaista ja oikeaa informaatiota kunnille, järjestämällä alueellisia kuntasijoitus- ja koulutuspäiviä sekä käynnistämällä korkean tason kuntiin sijoittamisen kampanja
- tukemalla kuntia taloudellisesti AMIF-rahoitteisen SYLVIA-hankkeen lisätuella (3-4 miljoonaa euroa vuodessa) sekä hankkeen muilla toimenpiteillä
- selvittämällä ELY- keskuksilta näkemykset muusta tarvittavasta tuesta

Vastuutaho/Osallistujatahot: **TEM**, ELY

Toimenpide 9

Laaditaan selvitys kuntaan sijoittamisen järjestelmän kehittämiseksi, ottaen huomioon muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon aiheuttamat muutokset kuntien tehtäviin ja muut aluehallinnon uudistukset.

Vastuutaho/Osallistujatahot: **TEM**, STM, VM

Toimenpide 10

Edellä toimenpiteen 4 mukaisesti toteutettuja alkukartoituksia hyödynnetään myönteisen päätöksen jälkeisessä maahanmuuttajien omaehtoisen/itsenäisen kuntaan muuton ohjauksessa, alueellinen koulutus-, työ- ja asuntotarjonta huomioiden.

Samalla selvitään mahdollisuus käynnistää vastaanottokeskuksissa muuttovalmennusta. Muuttovalmennuksessa oleskeluluvan saaneita ohjataan muuttamaan alueille, joissa on soveltuvimmin tarjolla heidän tarpeisiinsa sopivaa koulutusta/työmahdollisuuksia/asuntoja.

Vastuutaho/Osallistujatahot: **TEM**, SM, Migri, YM, OKM, MMM, Migri, ELY, TE-toimistot, kunnat

Kuntakorvausjärjestelmä

Kunnille korvataan pakolaisten vastaanotosta ja kotoutumista edistävien palveluiden järjestämisestä aiheutuvia kustannuksia laskennallisen perusteen mukaan (korvausaika 3 v turvapaikkamenettelyssä kansainvälistä suojelua saaneiden osalta, 4 v kiintiömenettelyssä saapuneiden osalta) sekä todellisten kustannusten mukaan, jolloin pääasialliset korvaukset koskevat tulkkaukseen, toimeentulotuki-, pitkäaikaisen sosiaali- ja terveydenhuollon, lastensuojelun ja muita erityiskustannuksia. Todellisten kustannusten mukaisissa perusteissa korvausajat vaihtelevat korvausperusteen mukaan.

Toimenpide 11

Toteutetaan jo sovitut toimenpiteet kuntakorvausjärjestelmän automatisoimiseksi sekä selvitetään järjestelmän kehittämistarpeet vastaamaan korvauksen piiriin oikeutettujen määrän kasvua. Korvausjärjestelmää kehitetään erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen yhteydessä.

Vastuutaho/Osallistujatahot: TEM, STM, VM, KEHA, Migri, VRK

4 Kotouttamisprosessin kehittäminen

Osaamisen tukeminen

Maahanmuuttajien määrän kasvaessa merkittävästi on kotoutumisen palvelujärjestelmä uuden tilanteen edessä. Jotta palvelutarpeeseen voidaan jatkossakin vastata tehokkaasti, tarvitaan palveluiden lisäresurssitarpeen ja nykyisten menettelytapojen arviointia sekä uusien joustavien mallien käyttöönottoa - tarvittaessa kokeilujen ja uusien yhteistyömuotojen avulla. Lähtökohtana on mahdollisimman monen maahanmuuttajan nopea siirtyminen työmarkkinoille tehokkaaseen osaamisen kartoitukseen perustuen. TE- palveluiden uusien mallien ohella tarvitaan vahvoja työelämäkumppanuuksia työmarkkinajärjestöjen, yritysten ja muiden toimijoiden kanssa. Myös kotoutumiskoulutukseen on luotava uudenlaisia joustavia malleja, jotka ottavat aiemman osaamisen ja sen täydentämisen tehokkaasti huomioon. Samalla kun tähdätään nopeaan työllistymiseen, tulee kuitenkin varautua myös pitempien työllistymistä tukevien polkujen mallintamiseen.

Kunnan alkuvaiheen toimenpiteissä painottuvat etenkin muut kuin työllistymisen liittyvät palvelutarpeet. Oleellista on sekä kuntien että TE- hallinnon osaamisen kehittäminen ja tukeminen vastaamaan muuttuneeseen tilanteeseen.

Toimenpide 12

Selvitetään nopealla aikataululla mahdollisuus uudelleen kohdentaa ESR- rahoitusta kotouttamista tukeviin toimenpiteisiin, niin TE- hallinnossa kuin kunnissa.

Vastuutaho/Osallistujatahot: **TEM, ELY, OKM**

Toimenpide 13

Kehitetään henkilöstön osaamista maahanmuuttajien palvelutarpeen tunnistamisessa ja siihen tehokkaasti vastaamisessa niin TE- toimistoissa kuin kunnissa.

Vastuutaho/Osallistujatahot: **TEM/Kotouttamisen osaamiskeskus, ELY, KEHA**

Alkukartoitus ja kotoutumissuunnitelma

Kotoutumislain 9 §:n mukaan alkukartoituksessa arvioidaan alustavasti maahanmuuttajan työllistymis-, opiskelu- ja muut kotoutumisvalmiudet sekä kielikoulutuksen ja muiden kotoutumista edistävien toimenpiteiden ja palvelujen tarpeet. Tätä tarkoitusta varten selvitetään myös maahanmuuttajan aikaisempi koulutus, työhistoria, kielitaito sekä tarvittaessa muut työllistymiseen ja kotoutumiseen vaikuttavat seikat.

Lain 10 §:n mukaan työ- ja elinkeinotoimisto käynnistää alkukartoituksen maahanmuuttajalle, joka on työtön työnhakija ja kunta alkukartoituksen maahanmuuttajalle, joka saa toimeentulotukea. Alkukartoituksen perusteella arvioidaan tarvitseeko maahanmuuttaja lain 11 §:ssä tarkoitetun kotoutumissuunnitelman, jossa sovitaan kotoutumista tukevista toimenpiteistä ja palveluista. Ensimmäinen kotoutumissuunnitelma on laadittava viimeistään kolmen vuoden kuluttua oleskeluluvan myöntämisestä ja se laaditaan enintään yhden vuoden ajaksi.

Toimenpide 14

Varmistetaan tehokas ohjaus kuntien alkukartoitukseen sekä luodaan kotouttamisen alkuvaiheen kumppanuudet myös niille maahanmuuttajille, jotka eivät ole TE- toimiston asiakkaita.

- *Kartoitetaan järjestöjen alkuvaihetta tukevaa palvelutarjontaa ja laaditaan selkeisiin toimintakokonaisuuksiin perustuvat alueelliset ja valtakunnalliset kumppanuudet kotouttamisen kumppanuusohjelmaa hyödyntäen. Ohjataan maahanmuuttajia kotoutumista tukeviin järjestöpalveluihin.*

Vastuutaho/Osallistujatahot: **TEM**, ELY-keskukset, kunnat

Maahanmuuttajat TE- palveluissa

Vuoden alusta turvapaikkaa hakeneet ovat enimmäkseen nuoria miehiä - joukossa myös hyvän koulutustaustan omaavia - jolloin TE- palveluiden tarve ja toimivuus painottuvat palvelutarpeeseen vastaamisessa. Tällä hetkellä TE- palveluissa maahanmuuttajien osalta haasteeksi on identifioitu palvelupolun liiallinen katkeaminen sekä alkukartoituksesta kotoutumiskoulutukseen siirryttäessä että koulutuksen päätyttyä, jolloin työmarkkinoille siirtyminen pitkittyy. Lisäksi TE- toimiston palvelutarjontaa käytetään maahanmuuttajien kohdalla kantaväestöä rajallisemmin, vaikka lähellä työelämää olevien palveluiden (palkkatuki, työkokeilu) kohdalla vaikuttavuus on molemmilla ryhmillä lähes sama. Maahanmuuton alkuvaiheessa myös kielitaidon ja verkostojen puutteet hidastavat maahanmuuttajien työllistymistä. Viranomaistoiminnan tehostamisen ohella työelämälähtöisillä kumppanuuksilla, ml. työmarkkina-, ja yrittäjäjärjestöt sekä yritykset ja keskuskauppakamari, on merkittävä rooli kasvavan maahanmuuttajamäärän työllistymisen edellytysten luomisessa.

Toimenpide 15

Tehostetaan TE- palveluiden vaikuttavuuden seuranta ja arviointia maahanmuuttajien kohdalla. Suunnataan vaikuttavuuden arvioinnin perusteella resurssit nykyistä tulosperusteisemmin. Hyödynnetään tulosperusteisia ostopalveluita nykyistä laajemmin.

Vastuutaho/Osallistujatahot: **TEM**

Toimenpide 16

Ohjataan maahanmuuttajat tehokkaasti oikealle koulutuksen ja työllistymisen polulle, ml nopea ja pitempiketoisemmat työllistymisen polut:

- *Hyödynnetään vastaanottovaiheessa laadittua osaamisprofiilia maahanmuuttajien palveluohjauksessa*
- *Tarvittaessa yksinkertaistetaan TE- toimiston alkukartoituksen ja kotoutumissuunnitelman laadintaa*
- *Varmistetaan TE- palveluiden sähköinen käyttö maahanmuuttajien kohdalla ja kehitetään maahanmuuttajille suunnattuja sähköisiä palveluja/sähköisen palvelunkäytön tukea.*

Vastuu/Osallistujatahot: **TEM**, ELY, TE- toimistot, KEHA

Toimenpide 17

Luodaan maahanmuuttajien nopean työllistymisen malli, jossa

- *tehokas osaamisen kartoitus, tunnistaminen ja tunnustaminen*
- *nopea ohjaus osaamista täydentäviin koulutuksiin, työelämää ja koulutusta yhdisteleviin malleihin ja muihin työllistymistä tukeviin toimenpiteisiin sekä suoraan työelämään*

- vahvat työllistymistä tukevat kumppanuudet: yrityskontaktit, yrittäjä- ja työmarkkinajärjestöt, Keskuskauppakamari, rekrytointiyritykset
- maahanmuuttajien yrittäjyyden tuki: lisätään etenkin yrittäjäjärjestö- ja YritysSuomi-yhteistyötä ja otetaan yrittäjyys systemaattisesti esille yhtenä uravaihtoehtona. Lisätään TE- toimiston tukea ennen ja jälkeen yrityksen perustamisen.
- Lisätään palkkatuen ja työkokeilun käyttöä maahanmuuttajille. Laajennetaan työkokeilun käyttötarkoitusta siten, että se nykyistä paremmin mahdollistaa maahanmuuttajien työllistymisen tuen. Selvitetään tarve erityisille maahanmuuttajille suunnatuille palveluille, ml. mentorointi, esim. ostopalveluin.
- vaikuttavuusinvestoinnilla rahoitettava nopean työllistymisen malli, jossa yhdistetään lyhyt kotoutumiskoulutusvaihe työssä jatkuvaan koulutukseen

Vastuutaho/Osallistujatahot: **TEM**, ELY, TE- toimistot

Toimenpide 18

Pitempikesteinen työllistymisen polku

- varmistetaan oikea-aikainen ohjaus oikeaan työllistymistä tukevaan palveluun, ml. kotoutumiskoulutus ja koulutuksen jälkeinen tehokas ohjaus työllistymistä tukeviin palveluihin
- Luodaan kumppanuuksia myös pitempikesteinen työllistymisen polulle, etenkin järjestöjen rooli kielenoppimisen ja verkostoitumisen tuessa on merkittävä.

Vastuutaho/Osallistujatahot: **TEM**, ELY, TE- toimistot

Toimenpide 19

Kytetään työmarkkinajärjestöt, yrittäjäjärjestöt ja muut työelämäkumppanuudet mukaan luomaan maahanmuuttajille myönteistä ja vastaanottavaa työelämää sekä moniuotoista ja syrjimätöntä rekrytointia.

Vastuutaho/Osallistujatahot: **TEM**

Kotouttamistoimenpiteiden vastikkeellisuus

Hallituksen 11.9.2015 maahanmuuttopoliittisten linjausten mukaisen VNK:n laatiman toimenpidetaulukon mukaan:

- Varmistetaan, että kaikki oleskeluluvan saaneet turvapaikanhakijat osallistuvat kotouttamistoi-
miin
- Tukien saamisen ehtona on aktiivinen integroituminen yhteiskuntaan
- Varmistetaan ettei henkilö tosiasiallisesti oleskele muualla ja nosta samalla tukia

Kotoutumissuunnitelmasta sekä maahanmuuttajan siihen liittyvistä oikeuksista ja velvollisuuksista säädetään kotoutumislain 11–19 §§:ssä . Suunnitelmasta kieltäytymisestä tai noudattamatta jättämisestä voi seurata työttömyysturvalain tai toimeentulotukilain mukainen sanktio.

Toimenpide 20

*Selvitetään, miten voidaan varmistaa maahanmuuttajien osallistuminen kotouttamistoi-
menpiteisiin. Valmistelu sovitetaan yhteen toimenpiteen 30 kanssa.*

Vastuutaho/Osallistujatahot: **TEM, STM**

Kotoutumiskoulutus ja muu koulutus

Kotoutumislain 20n §:n mukaan kotoutumiskoulutuksena järjestetään kielen opetusta, luku- ja kirjoitustaidon opetusta sekä muuta opetusta, joka edistää työelämään ja jatkokoulutukseen pääsyä sekä yhteiskunnallisia, kulttuurisia ja elämänhallintaan liittyviä valmiuksia. Kotoutumiskoulutukseen voi sisältyä myös aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistamista ja tutkinnon tunnustamista sekä ammatillista suunnittelua ja uraohjausta. Kotoutumiskoulutus on pääsääntöisesti työvoimakoulutusta, mutta maahanmuuttaja voi hakeutua myös omaehtoiseen opiskeluun TE- toimiston kanssa sopien. Myös kunta voi ohjata maahanmuuttajan hakeutumaan joko järjestämäänsä kotoutumiskoulutukseen tai muun toimijan järjestämään omaehtoiseen opiskeluun. ELY- keskus vastaa työvoimakoulutuksena toteutettavan kotoutumiskoulutuksen järjestämisestä toimialueellaan.

Työvoimapolitiittisena koulutuksena toteutettavan kotoutumiskoulutukseen on viime vuosina osallistunut noin 14 000 opiskelijaa ja omaehtoiseen noin 6000 opiskelijaa vuodessa. Työvoimapolitiittisena koulutuksena toteutettavaan kotoutumiskoulutukseen varattuja määrärahoja on viime vuosina korotettu (52 milj. euroa varattu vuodelle 2015) mutta maahanmuuttajien määrän kasvaessa koulutuksen tarjonta ei ole määrärahalisäyksistä huolimatta kyennyt vastaamaan kysyntään. Siirtymissä kotoutumiskoulutukseen on jo ennen nyt alkanutta tulijoiden kasvua ollut viiveitä erityisesti pääkaupunkiseudulla ja muissa kasvu-keskuksissa.

Maahanmuuttajien määrän kasvaessa on tarpeen arvioida kotoutumiskoulutuksen järjestämistapaa, sisältöä ja kestoja (nykyisin 40 opintoviikkoa) jotta pystytään vastaamaan kasvavaan koulutustarpeeseen.

Toimenpide 21

Räätälöidään kotoutumiskoulutusta täydentämään maahanmuuttajan tunnistettua osaamista ja olemassa olevaa ammatillista pätevyyttä:

- *Kehitetään kotoutumiskoulutuksen sisältöjä aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistamisen, kielen opetuksen ja työpaikalla tapahtuvan osaamisen tehostamiseksi. Samalla arvioidaan koulutuksen kestoja. Kehittämistyössä huomioidaan eri kohderyhmien tarpeet. Panostetaan malleihin, joissa kotoutumiskoulutus toimii jatkumona siirtäessä muuhun koulutukseen. Hyödynnetään olemassa olevia malleja, kuten näyttötutkintoa ja oppisopimuskoulutusta.*
- *etä- ja sähköisten opiskelumahdollisuuksien lisääminen*
- *Päivitetään aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen perusteet*
- *uusien mallien huomioiminen kotoutumiskoulutusta kilpailuttaessa*

Vastuutaho/Osallistujatahot: **TEM, OKM, ELY, OPH**, koulutuksen järjestäjät

Toimenpide 22

Toteutetaan oppivelvollisuuden ylittäneiden maahanmuuttajien, erityisesti nuorten aikuisten, perusopetuksen järjestämisen uudistukset.

Vastuutaho/Osallistujatahot: **OKM, TEM**

On tärkeää, että oleskeluluvan saaneet turvapaikanhakijat ohjataan nopeasti ja tehokkaasti tarkoituksenmukaiselle koulutuspolulle ja että heidän aikaisempi osaamisensa huomioidaan täysmääräisesti. Tällä hetkellä korkeakoulututkinnon suorittaneiden osaamisprofiilista ja/tai koulutuksen täydentämistarpeista ei ole riittävän hyvää käsitystä eikä heille ole tarjolla tarkoituksenmukaista koulutusta. Osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen tehostaminen ja tarkoituksenmukaisten koulutuskokonaisuuksien räätälöiminen edellyttää toimijoilta riittävää asiantuntemusta. Koulutusaikojen lyhentämisen kautta voidaan säästää koulutuskustannuksia ja nopeuttaa työelämään siirtymistä.

Toimenpide 23

- *Kehitetään vastuukorkeakoulumalli, jossa korkeakouluosaamisen tunnistaminen, täydentäviin opintoihin ja jatkokoulutuspoluille ohjaaminen toteutetaan alueilla toimivien vastuukorkeakoulujen ja TE-hallinnon yhteistyönä*

Maahanmuuttajien osaaminen käyttöön laaja-alaisesti: kotoutumispolitiikan yhteensovittaminen muiden politiikanlohkojen kanssa

Maahanmuuton merkittävä kasvu edellyttää maahanmuutto- ja kotouttamispolitiikan tehokkaampaa yhteen sovittamista työllisyys- ja yrittäjyys-, työelämä-, elinkeino- ja innovaatio- sekä aluepolitiikan kanssa, jotta maahanmuuttajien työmarkkinoille siirtymisessä ja osaamisen monipuolisessa käytössä voidaan täysipainoisesti hyödyntää näiden politiikan lohkojen keinoja. Niin ikään yhteensovittaminen koulutus- ja kehitysyhteistyön politiikan lohkojen kanssa on oleellista maahanmuuttajien osaamisen tehokkaassa hyödyntämisessä.

Toimenpide 24

Luodaan käytännöt, joilla maahanmuuttajien osaaminen kiinnitetään kiinteämmin osaksi elinkeino- ja innovaatiopolitiikan, aluepolitiikan, koulutuspolitiikan ja kehitysyhteistyön kehittämistä ja toimeenpanoa, esimerkiksi start up- ja muun kasvuyrittäjyyden, kv. investointien lisäämisen ja viennin edistämisen osalta

Vastuutaho/Osallistujatahot: **TEM**, OKM, UM, MMM

5 Kuntien muut toimenpiteet

Kotoutumista edistäviä toimenpiteitä toteutetaan TE- palveluiden ohella myös kunnissa (KotoL 6 §). Maahanmuuton kasvu heijastuu selvästi etenkin asumisen, varhaiskasvatuksen ja opetuksen palveluihin sekä sosiaali- ja terveyspalveluihin, toimeentulotuen menoihin sekä kunnan hallinnollisiin tehtäviin. Tämä toimintasuunnitelma ei muuta valtion ja kuntien välistä työnjakoa maahanmuuttajien kotouttamisessa.

Kunnan tulee laatia kotouttamisohjelma, sekä huolehtia siitä, että kunnan järjestämät peruspalvelut vastaavat kunnassa asuvan väestön tarpeita. Turvapaikanhakijoiden määrän kasvu heijastuu kuntiin palvelutarpeen kasvuna. Myös yhteistyö valtionhallinnon ja järjestöjen kanssa tulee kasvamaan.

Maahanmuuttajataustaisen väestön osuus kunnan väestöstä vaikuttaa kunnan valtionosuuden määrään kahden vuoden viiveellä. Peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmän vieraskielisyyskerroin lisää kunnan valtionosuutta. Lisäksi kunnalle maksetaan peruspalveluiden järjestämiseen kotoutuslain mukaisia

laskennallisia korvauksia valtion varoista, ks. edellä kohta 3. Kunnat saavat myös laskennallisen korvauksen alkukartoituksen tekemisestä.

Asuminen

Kunta järjestää asunnon kiintiöpakolaisille ja ELY- keskusten kautta osoitettuna kuntaan muuttaville. Kuten edellä kohdassa 3 on kuvattu, osa myönteisen oleskeluluvan turvapaikkamenettelyssä saaneista hankkii asunnon ja muuttaa kuntaan itsenäisesti, osa vastaanottokeskuksen avustamana asunnon löydyttyä. Vähintään vuoden mittaisen oleskeluluvan saanut henkilö voi hakea vuokrasopimukseen perustuvaa ARA-asuntoa.

Suurimman osan maahanmuuttajaväestöstä asuessa pääkaupunkiseudulla ja muissa kasvukeskuksissa voidaan ennakoida, että merkittävä osa oleskeluluvan turvapaikkamenettelyssä saavista suuntaa näille alueille. Kasvava muutto lisää painetta jo nyt vaikeaan asuntotilanteeseen etenkin pääkaupunkiseudulla, jossa myös sosio-ekonominen eriytymiskehitys ja maahanmuuttajien asunnottomuus on viime vuosina kasvanut.

Toimenpide 25

Arvioidaan oleskeluluvan saaneiden henkilöiden kasvavan lukumäärän vaikutus uuden asuntotuotannon tarpeeseen sekä tarpeeseen lisätä asuntotuotantoa edistäviä tukia.

Vastuutaho/Osallistujatahot: **YM**

Toimenpide 26

Vakiinnutetaan asumisneuvonta suurimpiin kaupunkeihin. Toteutetaan maahanmuuttajille suunnattu englanninkielinen (mahdollisesti monikielinen) asumistietosivusto.

Vastuutaho/Osallistujatahot: **YM, ARA**

Toimenpide 27

Asunnottomuuden ennaltaehkäisyn toimenpideohjelma (AUNE) alkamassa vuoden 2016 alussa. Maahanmuuttajat mukana ohjelmassa.

Vastuutaho/Osallistujatahot: **YM, ARA**

Varhaiskasvatus ja perusopetus

Kunta on perusopetuslain (628/1998) 4 §:n mukaan velvollinen järjestämään oppivelvollisuusikäisille lapsille perusopetusta sekä tätä edeltävänä vuonna esiopetusta. Perusopetuslain 5 §:n mukaan kunta voi järjestää maahanmuuttajille myös perusopetukseen valmistavaa opetusta. Perusopetuksen oppilasmäärän arvioidaan kasvavan vuoden päästä maahan tulosta, valmistavan opetuksen suorittamisen jälkeen. Lisäksi aikuisten perusopetuksen määrä kasvaa maahanmuuton myötä. Varhaiskasvatuslain (36/1973) 4 §:n 1 momentin mukaan kunnan on huolehdittava lasten päivähoidon järjestämisestä asukkailleen sisällöltään sellaisena ja siinä laajuudessa kuin varhaiskasvatuslaissa säädetään.

Perusopetuksen valmistavana opetuksen rahoitus määräytyy vuosittain varainhoitovuoden aikana oppilasta kohden määrättyjen yksikköhintojen ja edeltävän vuoden 20.9. oppilasmäärien tulojen summasta. Rahoitus myönnetään koulutuksen järjestäjälle täysimääräisenä ilman kunnan rahoitusosuutta.

Toimenpide 28

Opetus- ja kulttuuriministeriössä on valmisteilla rahoituslain muutos, joka mahdollistaa rahoituksen myöntämisen perusopetukseen valmistavan opetuksen oppilaista, joille järjestetään opetusta ajanjaksona, joka ei osu laissa säädettyihin laskentapäiviin. Esitys on tarkoitettu antaa eduskunnalle kuluvan syksyn aikana.

Vastuutaho/Osallistujatahot: **OKM**

Sosiaali- ja terveystalvet

Kun kansainvälistä suojelua saavalle on merkitty kotikunta väestötietojärjestelmään, hänellä on oikeus sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin kuten muillakin kotikuntalaisilla. Maahanmuuttajien kohdalla palvelutarpeen tunnistaminen ja ohjautuminen oikeaan sosiaali- tai terveystalvetuun edellyttää kuitenkin henkilöstöltä usein erityistä osaamista. Maahanmuuton kasvaessa maahanmuuttaja-asiakkuudet kunnan sosiaali- ja terveystalvetuissa lisääntyvät, jolloin palvelutarpeen tehokas tunnistaminen, oikea-aikainen ja tehokas ohjaus palveluihin, henkilöstön osaamisen kehittäminen ja omakielisen infomateriaalin tarve korostuvat. Erityiseksi kehittämiskohteeksi on jo aiemmin tunnistettu maahanmuuttajien mielenterveystalvetuihin vastaaminen.

Toimenpide 29

Kehitetään henkilöstön osaamista maahanmuuttajien palvelutarpeen tunnistamisessa ja oikeaan talvetuun ohjaamisessa koulutuksin ja tietopaketein. Tuotetaan omakielistä informaatiota sosiaali- ja terveystalvetuista. Käynnistetään kiirehdittynä maahanmuuttajien mielenterveystalvetuiden kehittämistyö.

Vastuutaho: **STM, TEM, kunnat**

6 Asumisperusteinen sosiaaliturma/kotoutumistuki

Merkittävä osa Suomen sosiaaliturmasta on asumisperusteista. KELAn myöntämien asumisperusteisten etuuksien osalta (esim. työmarkkinatuki, lapsilisä, äitiysavustus, asumistuki, eläke-, elatus- ja vammaisetuudet) Suomessa asuminen määräytyy asumiseen perustuvan sosiaaliturvan soveltamisesta annetun lain perusteella (soveltamisalalaki 1573/1993). Soveltamisalalain mukaan henkilön katsotaan asuvan Suomessa vakinaisesti, ja olevan siten oikeutettu asumisperusteiseen sosiaaliturmaan, jos hänellä on Suomessa varsinainen asunto ja koti ja hän jatkuvasti ja pääasiallisesti oleskelee täällä. Kansainvälistä suojelua saavalle myönnetään jatkuvaluonteista oleskelua osoittava oleskelulupa ja hänet katsotaan soveltamisalalain mukaisesti Suomessa vakinaisesti asuvaksi. Asumisen lisäksi myös muiden haettavan etuuden saamisen edellytysten tulon täytyä. Esimerkiksi eniten kansainvälistä suojelua saaville myönnettävän etuuden, työmarkkinatuen, saamiseksi vaaditaan että henkilö hakee aktiivisesti työtä ja koulutusta, sekä noudattaa työllistymissuunnitelmaa ja hakeutuu sovittuihin toimenpiteisiin.

Toimenpide 30

Varmistetaan, että kaikki myönteisen oleskeluluvan saaneet turvapaikanhakijat osallistuvat kotouttamistoimiin. Selvitetään pikaisesti voidaanko sosiaaliturmajärjestelmät erotella

siten, että myönteisen oleskeluluvan saaneet turvapaikanhakijat eivät kuulu asumisperusteisen sosiaaliturvajärjestelmän piiriin, vaan heillä on oma kotouttamisjärjestelmä.

Vastuutaho/Osallistajat: **STM**, TEM, OM, SM

7 Erityistoimenpiteet yksin tulleille alaikäisille

Suomesta on hakenut turvapaikkaa tänä vuonna lokakuun loppuun mennessä noin 1200 ilman huoltajaa tullutta alaikäistä. Alaikäiset majoittuvat vastaanottovaiheessa kansainvälistä suojelua saaneiden vastaanotosta annetun lain 17 §:n mukaiseen ryhmäkotiin. Jos alaikäinen saa myönteisen oleskeluluvan, hänet majoitetaan kotoutumislain mukaiseen perheryhmäkotiin tai muuhun asuinyksikköön, jonka kunta voi perustaa laadittuaan ELY- keskuksen kanssa perustamissopimuksen. Kunta ja ELY- keskus sopivat samalla myös kotoutumista edistävien palvelujen järjestämisestä yksin tulleelle alaikäiselle sekä toimenpiteistä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta (KotoL 28 §). Kunta voi hankkia palvelun myös ostopalveluna sopimuksen tehtyään. Sopimuksen laatimisen ohella ELY –keskus vastaa perheryhmäkodin tai muun asuinyksikön valvonnasta (KotoL 37 §).

Toimenpide 31

Kasvatetaan perheryhmäkotiapaikkojen määrä vastaamaan kasvavaa tarvetta sekä varmistetaan sujuva siirtymisen ryhmäkodista perheryhmäkotiin. Lisäksi vahvistetaan yksin ilman huoltajaa tulleiden ja kansainvälistä suojelua saaneiden alaikäisten kotoutumisen edellytyksiä.

Vastuutaho/Osallistajat: **TEM**, STM, ELY, SM, Migri, kunnat

8 Viranomais- ja järjestötoiminnan sekä muiden kumppanuuksien yhteensovittaminen toimenpiteet

Järjestöillä sekä muilla ei-viranomaistoimijoilla on merkittävä rooli kotoutumisen tuessa sekä työelämäyhteyksien rakentamisessa (esim. työelämä-, yrittäjä- ja maahanmuuttajajärjestöt, keskuskauppamari) että alkuvaiheen matalan kynnyksen tuessa, esim. ystävä-, harrastus- ja läksytoiminta, nais- ja maahanmuuttajajärjestötoiminta sekä valtakunnallinen järjestötoiminta (esim. suurimpien kansallisuuksien maahanmuuttajajärjestöt, Väestöliito ja SPR). Tulijoiden määrän kasvaessa systemaattisten ja selkeiden kumppanuuksien rakentamisen merkitys korostuu maahanmuuttajien työllistymisen edistämisessä ja yhteiskunnallisen osallisuuden varmistamisessa. Kumppanuuksien luomisessa ja vakiinnuttamisessa hyödynnetään TEM:ssä valmisteilla olevaa Kotouttamisen kumppanuusohjelmaa.

Toimenpide 32

Kartoitetaan valtakunnallisesti ja alueellisesti järjestöjen ja muiden ei-viranomaistoimijoiden toimijoiden kotoutumista ja työllistymistä tukevaa palvelutarjontaa ja laaditaan temaattisiin kokonaisuuksiin liittyvät alueelliset ja valtakunnalliset kumppanuudet toiminatasuunnitelman toimenpiteille.

Vastuutaho/Osallistajat: **TEM**, OKM, STM, YM, MMM, ELY, Kunnat, erikseen määriteltävät kumppanuudet

9 Viestinnän toimenpiteet

Maahanmuuton kasvaessa tarve ajantasaiseen, oikea-aikaiseen ja koordinoituun viranomaisviestintään kasvaa. Viestinnän onnistumisella on oleellinen merkitys myös kansalaisyhteiskunnan reaktioihin kasva-

vaan maahanmuuttoon ja siten kotoutumisen onnistumisen edellytyksiin. Avoin, oikeaan tietoon perustuva keskustelu ja asenneilmapiiri luovat tilaa maahanmuuttajien osallisuudelle yhteiskunnassa ja sitä kautta myös nopeammalle työllistymiselle ja osaamispotentiaalin tehokkaammalle käyttöön saamiselle. Valtioneuvoston kanslia koordinoi kasvaneen maahanmuuton viestinnän kokonaisuutta. TEM koordinoi erityisesti maahanmuuttajien kotoutumiseen ja elinoloihin liittyvää viestintää.

Toimenpide 33

Laaditaan viestintäsuunnitelma viranomaisten keskinäisen viestinnän koordinaation, ajantasaisuuden ja sisällön yhteensovittamiseksi

Vastuutaho/Osallistujat: **TEM**, SM, OKM, STM, YM, MMM, ELY, KEHA, Migri, vastaanotto-keskukset

Toimenpide 34

Varmistetaan kunkin hallinnonalan sisäisen viestinnän ajantasaisuus ja koordinaatio

Vastuutaho/Osallistujat: **TEM**, SM, OKM, STM, YM, MMM, ELY, KEHA, Migri, Vastaanotto-keskus

10 Toimintasuunnitelman valmistelun aikataulu

- 1) Toimintasuunnitelma on hyväksytty kotouttamisen yhteistyöryhmässä. Sitä on käsitelty kansliapäällikkökokouksessa 2.11. ja käsitellään maahanmuuton ministerityöryhmässä 27.11.
- 2) Toimintasuunnitelman ja temaattisten toimenpidekokonaisuuksien täytäntöönpano käynnistetään välittömästi: määritellään kiireelliset toimenpiteet/pitemmän aikavälin valmistelukokonaisuudet ja perustetaan tarvittavat temaattiset valmistelutyöryhmät.
- 3) Valmistelussa selvitetään toimenpiteiden resurssitarpeet ja vaikutukset valtion talousarvioon ja kuntatalouteen sekä mahdolliset rahoituskanavat ja vaihtoehtoiset rahoitusinstrumentit.
- 4) KYHRY kutsutaan syksyllä 2015 ja keväällä 2016 koolle tarvittaessa tiennetyn aikataulun mukaisesti toimintasuunnitelman seurannan tehokkaaksi varmistamiseksi.

Lisätietoja: Maahanmuuttojohtaja Kristina Stenman, TEM (kristina.stenman@tem.fi; p. 029 5047048)

LIITE 1**VIRANOMAISTEN TEHTÄVÄT KOTOUTUMISEN EDISTÄMISEKSI KOTOUTUMISLAISSA (1386/2010)***Kunnan tehtävät (KotoL 30 §)*

Kunnalla on yleis- ja yhteensovittamisvastuu maahanmuuttajien kotouttamisen kehittämisestä sekä sen suunnittelusta ja seurannasta paikallistasolla. Kunnan on huolehdittava siitä, että kunnan palvelut soveltuvat myös maahanmuuttajille. Lisäksi kunnan on huolehdittava siitä, että maahanmuuttajien toimenpiteet ja palvelut järjestetään sisällöltään ja laajuudeltaan sellaisina kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää.

ELY-keskusten tehtävät (KotoL 37 §)

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen vastuulla ovat

- 1) kotouttamisen alueellinen kehittäminen, yhteistyö, yhteensovittaminen ja seuranta;
- 2) kuntien tukeminen ja neuvonta kotoutumisen edistämässä;
- 3) työ- ja elinkeinotoimistojen ohjaus, neuvonta, tukeminen ja osaamisen kehittäminen kotouttamisessa ja työllistymisen edistämässä;
- 4) työvoimakoulutuksena toteutettavan kotoutumiskoulutuksen suunnittelu, hankinta ja valvonta;
- 5) 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen henkilöiden kuntaan osoittamisen alueellisen strategian laatiminen ja toimeenpano;
- 6) ilman huoltajaa maassa asuville lapsille ja nuorille tarkoitettujen perheryhmäkotien ja muiden asuinyksiköiden perustamisesta sopiminen ja niiden toiminnan valvonta;
- 7) hyvien etnisten suhteiden ja kulttuurien välisen vuoropuhelun edistäminen;
- 8) muut sille tässä laissa erikseen säädetyt tehtävät.
- 9) Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus tukee toimialueensa kuntien kotouttamisohjelmien laadintaa ja seuraa niiden toteuttamista. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus toimittaa työ- ja elinkeinoministeriölle vuosittain tiedot alueensa kotouttamisohjelmista ja niiden toimeenpanosta.

Aluehallintovirastojen tehtävät (KotoL 38 §)

Aluehallintovirasto vastaa toimialaansa kuuluvissa asioissa maahanmuuttajien kotoutumista edistävien ja tukevien toimenpiteiden ja palvelujen suunnittelusta, ohjauksesta ja valvonnasta sekä huolehtii, että maahanmuuttajien tarpeet otetaan huomioon muita aluehallintoviraston toimialaan kuuluvia toimenpiteitä ja palveluja suunniteltaessa ja järjestettäessä.

Työ- ja elinkeinotoimiston tehtävät (KotoL 40 §)

Työ- ja elinkeinotoimisto vastaa maahanmuuttajien työllistymistä ja kotoutumista edistävästä ja tukevista työvoimapalveluista ja muista toimenpiteistä työnhakijana oleville maahanmuuttajille sekä muista sille tässä laissa osoitetuista tehtävistä. Työ- ja elinkeinotoimiston on huolehdittava siitä, että sen palvelut soveltuvat myös maahanmuuttajille.

Työ- ja elinkeinoministeriön tehtävät (KotoL 35 §)

Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa:

- 1) kotouttamispolitiikan yleisestä kehittämisestä, suunnittelusta ja ohjauksesta;
- 2) kotouttamispolitiikan ja hyvien etnisten suhteiden edistämisen yhteensovittamisesta;
- 3) kotouttamispolitiikan ja hyvien etnisten suhteiden edistämisen valtakunnallisesta arvioinnista ja seurannasta.
- 4) Työ- ja elinkeinoministeriö ohjaa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksia kotouttamiseen ja hyvien etnisten suhteiden edistämiseen liittyvissä tehtävissä

KEHAn tehtävät

ELY-keskusten sekä TE-toimistojen kehittämis- ja hallintokeskus (KEHA) hoitaa kunnalle pakolaisten vastaanotosta ja kotoutumisen edistämisestä aiheutuvien kustannusten maksatuksen.

Sisäministeriön ja Maahanmuuttoviraston tehtävät (Vastaanottolaki 8 ja 9 §:t)

Sisäministeriön ja Maahanmuuttoviraston turvapaikanhakijoiden vastaanottamiseen liittyvistä tehtävistä säädetään laissa kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta (17.6.2011/746). Lain 9 §:n mukaan sisäministeriö päättää valtion vastaanotto- ja järjestelykeskusten perustamisesta, lakkauttamisesta ja toimipaikoista. Muiden vastaanotto- ja järjestelykeskusten perustamisesta päättää lain 10 §:n mukaan Maahanmuuttovirasto saatuaan siihen valtuuden sisäministeriöltä. Lain 8 §:n mukaan vastaanoton käytännön toiminnan ohjaus, suunnittelu ja valvonta kuuluvat Maahanmuuttovirastolle. Myös valtion vastaanotto- ja järjestelykeskukset ovat Maahanmuuttoviraston alaisia.